Islam and Health Journal
Babol University of Medical Sciences

دانشگاه علوم پزشکی بابل، نشریه اسلام و سلامت
دوره چهارم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۹۸، صفحه: ٦٥-٥٤

Review Article

مروری بر آموزش سلامت جنسی کودکان از دیدگاه اسلام

افسانه بختیاری (PhD)[1]
هاجر پاشا (PhD)[2*]

۱. مرکز تحقیقات اختلال حرکت، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران.
۲. مرکز تحقیقات بهداشت باروری و ناباروری، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران.

*نویسنده مسئول: هاجر پاشا
بابل، خیابان گنج افروز، دانشگاه علوم پزشکی بابل، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه مامایی.
تلفن: ۳۲۱۹۵۳۱۳ ۱۱ ۹۸+
فاکس: ۳۲۱۹۹۹۳٦ ۱۱ ۹۸+
Email: dhajarpasha@gmail.com

دریافت مقاله: ۹۷/۱۰/۱۷ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۰/۸

چکیده

سابقه و هدف: آموزش جنسی از موضوعات مهم در حوزه تربیت اسلامی است که در شکل‌گیری شخصیت انسان و تاثیرگذاری بر افکار، عواطف و رفتارهای انسانی نقش مهمی دارد. هدف مطالعه حاضر بررسی محتوا، شیوه‌ها و فواید آموزش‌های مناسب جنسی در این گروه سنی از نظر فرهنگ اسلامی است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه‌ی مروری با بررسی منابع علمی و مقالات چاپ شده در پایگاه‌های علمی معتبر از سال ۱۳۹۶-۱۳۹۰ و نیز با استفاده از قرآن کریم و احادیث انجام گردیده است.

یافته‌ها: از نظر اسلام، دوران بلوغ، دوران افزایش هدایت و کنترل است؛ نه دوران آغاز تربیت جنسی؛ لذا آموزش جنسی باید از سنین کودکی شروع شود و تعویق آن ممکن است موجب انحراف از رشد طبیعی شود. استراتژی‌های آموزش جنسی در دوران کودکی شامل ارائه‌ی اطلاعات متناسب با سن کودک، پاسخ مناسب به پرسش‌های جنسی کودک، آموزش غیر مستقیم، آموزش حدود روابط دختر و پسر، پیشگیری از بلوغ زودرس، جداسازی بستر خواب کودکان و حد بوسیدن و نوازش بچه‌ها می‌باشد. سایر رفتارهای والدین که به نحوی بر رفتارهای جنسی کودک تأثیر می‌گذارد، شامل محبت به کودک، ارضای نیازهای روانی، پرورش فضایل اخلاقی، رشد باورهای دینی و مذهبی می‌باشند.

نتیجه‌گیری: در اسلام، والدین موظفند تا از بدو تولد، زمینه رشد و تربیت طبیعی از جمله رشد و تربیت جنسی کودک را فراهم سازند. لذا توجه به ارتقاء آگاهی والدین در خصوص آموزش و تربیت جنسی کودکان و ایجاد نگرش مثبت در آنها ضرورت دارد.

واژه‌گان کلیدی: تربیت جنسی، کودکان، دیدگاه اسلام

مقدمه

سلامت و تربیت جنسی کودک و نوجوان از مهمترین نگرانی‌های والدین در جامعه امروزی است. در شرایطی که حضور افراد متبحر در این حیطه محدود است و ارائه اطلاعات ناقص و بعضا نادرست، موجب سر درگمی و تصمیمات نادرست می‌گردد. بسیاری از نوجوانان در حالی پا به بزرگسالی می‌گذارند که با پیام‌های مبهم و چالش برانگیز بزرگسالان در مورد موضوعات جنسی مواجه می‌شوند. این مسئله با شرم، حیا، سکوت و عدم تایید بحث آزادانه در مورد موضوعات جنسی از سوی والدین و معلمان، پیچیده‌تر می‌شود؛ آن هم درست در زمانی که بیشترین نیاز به آن وجود دارد. محروم ساختن کودکان و نوجوانان از این آموزش‌ها، موجب آسیب پذیری آنها نسبت به انواع انحرافات جنسی می‌گردد. یکی از علل مقاومت جوامع به لزوم این آموزش‌ها، اغلب ریشه در باورها و سنت‌ها داشته و موجب درک نادرست افراد از ماهیت، هدف، محتوای آموزش و اثرات آن می‌شود. باور سنتی بسیاری از والدین این است که صحبت نمودن با کودکان و نوجوانان در باره‌ی مسائل جنسی، زمینه‌ی انحراف و شروع فعالیت جنسی آنان را فراهم می‌نماید (۱).

آموزش سلامت جنسی کودکان و نوجوانان و والدین بر پایه مبانی دین مبین اسلام و پیشرفت‌های علمی و نیز انطباق آنها با موازین شرع اسلامی می‌تواند موجب هدایت صحیح این بعد مهم از ابعاد وجودی انسان در جهت متعالی شدن انسان شود. در اسلام، آموختن ادب مقدم بر هر کار دیگری است. در این خصوص پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند "آموختن آداب از مرتبه بالایی برخوردار است". تردیدی نیست که این آداب شامل آداب جنسی نیز هست؛ چرا که اسلام در رابطه با حتی مسائل بسیار جزئی زندگی انسان آدابی را قائل است؛ لذا در رابطه با آداب جنسی نیز قطعا روش و تربیت خاصی را دنبال می‌نماید (۲).

بعضی افراد، مسائل جنسی را بزرگترین مانع در راه تعالی انسان بر شمرده‌اند و غریزه جنسی را سرکش‌ترین غرایز در برابر عقل می‌دانند. آنها معتقدند بسیاری از چالش‌های انسان، بخصوص در عصر حاضر با وجود فراوانی انواع محرک‌های جنسی، ناشی از عدم تربیت صحیح، کنترل و هدایت مناسب غریزه جنسی است؛ لذا ضرورت آموزش و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان در عصر حاضر بیش از پیش محسوس است (۱). در این راستا بهره‌گیری از تعالیم ارزشمند اسلامی و تحقیقات موجود توسط دانشمندان این حوزه می‌تواند راهگشای ما در این زمینه باشد. حضرت علی (ع) می‌فرمایند (۳) افراد باید دوش به دوش علم، معرفت و آگاهی زمان خود پیش روند؛ لذا تربیت جنسی نیز باید با پیشرفت علم غنی‌تر شود و ضمن حفظ معیارهای اصیل اسلامی، پیشرفت‌های جدید در این علم نیز بکار گرفته شود. این پژوهش با رویکردی علمی، مروری بر دیدگاه اسلامی در آموزش و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان دارد.

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک پژوهش کاربردی است که با استفاده از روش پژوهش کیفی از نوع تحلیل محتوای استقرایی انجام گردیده است. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از روش سه سو سازی استفاده گردید؛ یعنی مطالعه با استناد به مبانی برخاسته از آیات قرآن و روایات معصومین (ع) و نیز بهره گیری از پژوهش‌های مربوط و مبانی نظری انجام شد. بر این اساس اصول آموزش و تربیت جنسی از منظر قرآن و روایات معصومین (ع) در هشت مقوله اصلی مطرح گردید که عبارتند از اصل توجه به طبیعی و طیب بودن غریزه‌ی جنسی، توجه به هماهنگی نیاز جنسی با نیازهای عالی انسانی، اهمیت ازدواج، تبعیت تربیت جنسی از نظام تربیتی، حفظ ارزشمندی کودک و نوجوان، ارایه‌ی آموزش متناسب با سن و ویژگی‌های یادگیرنده، آموزش تدریجی و درهم آمیختگی تقوا و تأمین نیاز. منابع مورد استفاده شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها و متون اسلامی هستند که شامل قرآن کریم، نهج‌البلاغه و نیز نرم افزار ۱۷۰۰۰ حدیث نور می‌باشد. جستجوی منابع بدون محدودیت و به زبان‌های فارسی و انگلیسی صورت گرفته است.

یافته‌ها

بُعد جنسی بخشی طبیعی از وجود انسان است و تنها داشتن رفتارهای جنسی نیست؛ بلکه شامل ابعاد فرهنگی، روانشناختی، اخلاقی و بیولوژیک نیز می‌باشد. بُعد جنسی انسان، در بردارنده‌ی دانش جنسی، باورها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای جنسی است (۴).

جدول ۱. جنبه‌های گوناگون بُعد جنسی انسان

جنبه فرهنگی مدرسه، ازدواج، رسانه‌ها، قانون، تبلیغات، جامعه، خانواده، اطرافیان، همسالان	**جنبه اخلاقی** ایده‌ها، باورهای مذهبی، اندیشه‌ها و عملکردهای اخلاقی، ارزش‌ها
جنبه روانشناختی عواطف، تجارب، انگیزه، نگرش‌های اکتسابی، رفتارهای اکتسابی	**جنبه بیولوژیک** باروری، کنترل باروری، تحریک و پاسخ جنسی، رشد و تکامل، تغییرات و چرخه‌های فیزیولوژیک، ظاهر فیزیکی
جنبه سلامت توانایی درک و فهم خطرات، مسئولیت‌ها، پیامدها، و اثرات عملکرد جنسی و نیز تمرین خویشتن‌داری	**جنبه مذهب** غریزه‌ی جنسی در اسلام موهبتی الهی است. آشنا سازی انسان با هدایت درست غریزه‌ی جنسی و رفتار جنسی هنجار و هماهنگ با هدف خلقت

جنبه فرهنگی بُعد جنسی اشاره به مجموعه تاثیرات فرهنگی دارد که افکار و اعمال جنسی ما را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بعنوان مثال، نقش‌های سنتی جنسیتی با خشونت جنسی ارتباط دارد. زنانی که هنجارهای جنسیتی مبتنی بر نابرابری جنسیتی را تجربه کرده و آنها را باور دارند بیشتر در خطر خشونت خانگی هستند. بخشی از این عوامل از طریق تاریخ و فرهنگ به هر نسل می‌رسد و بخشی دیگر هم از طریق رسانه‌ها تاثیر خود را بر روی افراد جامعه می‌گذارد.

جنبه اخلاقی بُعد جنسی شامل بایدها و نبایدها و پرسش‌هایی در مورد درست یا نادرست بودن تصمیمات در مورد رفتارهای جنسی است. تقریبا هیچ موضوع جنسی نیست که فارغ از ملاحظات اخلاقی و ارزشی باشد. اغلب انسانها در موقعیتی قرار می‌گیرند که باید به گونه‌ای به تصمیم‌گیری جنسی بپردازند. مهمترین نکته آن است که تصمیم‌گیری جنسی فرایندی است که می‌تواند آموخته شود. به‌هرحال موضوع اخلاقیات و عملکرد جنسی موضوع پیچیده‌ای است. علاوه بر مسایل اخلاقی منحصر به هر فرهنگ و جامعه، برخی جنبه‌های اخلاقی خاص در مورد موضوعات جنسی، توسط هر عقل سلیمی پذیرفته می‌شوند. مثل اینکه هر کسی باید در رفتارهای جنسی خود مسئولیت پذیری داشته باشد. رفتارهای جنسی که حقوق دیگران را نقض می‌کند یا برای دیگران آسیب‌رسان باشد، غیر مسئولانه هستند. لذا فرد می‌آموزد که هر گونه تصمیمی در مورد رفتارهای جنسی باید بر اساس تاثیر آن بر خود و اطرافیان (والدین و دوستان) و جامعه باشد. مانند جوانی که از سوی همسالان خود برای داشتن سکس تحت فشار قرار می‌گیرد اما از دیدگاه او، خانواده، مذهب و جامعه‌اش، روابط جنسی پیش از ازدواج ممنوع است. **جنبه بیولوژیک بُعد جنسی** شامل نمای فیزیکی ویژه‌ی هر جنس، شیوه‌ی پاسخ به برانگیختگی جنسی، باروری، رشد و تکامل عمومی و جنسی است.

جنبه روانشناختی بُعد جنسی مشتمل بر نگرش‌ها و احساسات آموخته شده در مورد بُعد جنسی، نسبت به خودمان و سایر مردم است. از جنبه‌های اکتسابی بُعد جنسی است. ما از زمان تولد به بعد سیگنال‌هایی از محیط پیرامون خود دریافت می‌کنیم که به ما می‌گویند چگونه فکر کنیم و چگونه عمل کنیم و این برگرفته از نگرش‌های ما است.

بُعد جنسی از دیدگاه سلامت: سلامت جنسی بعنوان بخشی از سلامت باروری که به روابط جنسی و ابعاد گوناگون آن مرتبط است، شامل توانایی درک و فهم خطرات، مسئولیت‌ها، پیامدها، اثرات عملکرد جنسی و نیز تمرین خویشتن‌داری در زمان لزوم است. هدف آن کمک به ارتقای کیفیت زندگی و سلامت باروری است.

بُعد جنسی از دیدگاه مذهب: غریزه‌ی جنسی از غرایز اصلی و نیرومند انسانی و از مهمترین جنبه‌های شخصیتی است که بر ابعاد گوناگون زندگی انسان و از جمله اندیشه و رفتار او تاثیرگذار است. غریزه‌ی جنسی در اسلام موهبتی الهی است که در طبیعت و فطرت انسان سرشته شده است و نه تنها نکوهیده نیست بلکه پسندیده و نیکوست و پیمان زناشویی را بنیادی برای هدایت و نظم دادن این غریزه‌ی باطنی می‌داند (۵). ارضای غریزه در هر جامعه اصولی دارد که رعایت آنها توسط افراد لازم است. رفتار انسانها در چهارچوب این اصول، رفتار جنسی بهنجار و در خارج از این چهارچوب رفتار جنسی نابهنجار شمرده می‌شود. دین اسلام توجه خاصی به مسائل جنسی دارد زیرا که آن می‌تواند سرنوشت انسان را دستخوش تغییر و تحول قرار دهد. امام صادق (ع) می‌فرماید: خداوند هیچ یک از نیازها را (که انسان به آن احتیاج داشته باشد) رها نکرده است مگر اینکه راه رفع نیازمندی را به پیامبرش آموخته باشد (که به مردم بیاموزد) (۶).

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

مفهوم تربیت جنسی در اسلام از نظر عالمان دین مانند فیض کاشانی تنها آموزش دانستنی‌های جنسی نیست بلکه آشناسازی انسان با هدایت درست غریزه‌ی جنسی و رفتار جنسی هنجار و هماهنگ با هدف خلقت است تا زمینه‌ی لازم برای سلامت جسمی، روانی و روحی و رشد شخصیت فردی، اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی او را فراهم آورد. به سخن دیگر هدف نهایی تربیت جنسی، رشد معنوی انسان است. اسلام غریزه‌ی جنسی را یک موهبت الهی دانسته و بر نقش پدر و مادر در تربیت جنسی فرزندان تاکید دارد (۵).

ضرورت و اهمیت آموزش جنسی کودکان:

هر نوجوانی با آموختن نکاتی درباره‌ی آناتومی و فیزیولوژی تولید مثل، نگرشی به آن پیدا می‌کند و این نگرش بر رفتار جنسی آینده‌ی او تأثیر خواهد گذاشت. هرگاه به دانش مربوط به تولید مثل و موضوعات جنسی، بر اساس برنامه‌های طراحی شده برای آموزش رفتار جنسی و نگرش به آن توجه شود، آموزش جنسی (sex education) نامیده می‌شود. از دیدگاه اسلامی، هدف از آموزش جنسی، ایجاد نگرش‌های سالم و بیان اطلاعات مناسب درباره‌ی موضوعات جنسی است و باید شامل آموزش‌هایی باشد که به بهداشت روانی و سازگاری اجتماعی بیانجامد و پیشامدهای ناشی از ناسازگاری اجتماعی و نابهنجاری‌های اخلاقی را به کمترین حد برساند (۷). اما مقصود از تربیت جنسی از دیدگاه اسلامی این است که فرد را به گونه‌ای تربیت کنیم که وقتی به سن بلوغ رسید، حلال و حرام را در مسائل جنسی تشخیص دهد؛ به وظایف زناشویی و همسری آگاه باشد؛ از بی بند و باری بپرهیزد و راه و رسم عفت اسلامی، خلق و خوی او باشد.

انگیزه و رفتار جنسی غریزی است؛ ولی تحت تأثیر عوامل محیطی، کاملا طبیعی باقی نمی‌ماند و جهت‌های خاصی می‌گیرد. از این رو، تکامل زندگی جنسی را نمی‌توان به طبیعت سپرد و از پرورش صحیح آن غفلت کرد؛ بلکه در جهت دستیابی به اهداف مطلوب و جهت دادن فعالیت‌های جنسی باید کوشش نمود. فعالیت‌های جنسی، بدون جهت دهی صحیح و برخورداری از برنامه‌ای معین، مشکلاتی را به وجود خواهند آورد که سلامت جسم و روان را به خطر می‌اندازد. از سوی دیگر، رها کردن کودک تا سنین نوجوانی و جوانی و عدم تربیت صحیح، او را از رسیدن به سعادت که هدف آفرینش انسان است، باز می‌دارد. امام علی (ع) نداشتن ادب و محروم بودن از تربیت صحیح را عامل تمام بدی‌ها می‌دانند (۸). با این وصف، والدین و معلمان و مربیان موظف‌اند با آموزش‌های مستقیم و غیر مستقیم موقعیت را به گونه‌ای فراهم آورند که همراه با رشد طبیعی، آگاهی‌های جنسی و مهارت‌های کنترل در نوجوانان و کودکان افزایش یابد تا به میل و اختیار خود، از خطاهای جنسی اجتناب نمایند. آموزش مسائل جنسی، به صورت صحیح و کامل در هر دوره سنی در کنار فراگیری ارزش‌ها و هنجارهای دینی و پرورش مهارت‌های کنترل، افراد را به سوی صلاح و پرهیز از فساد سوق می‌دهد و موجب سلامت روان نسل جوان و جامعه می‌شود.

ضرورت و اهمیت آموزش جنسی کودکان در ایران:

مطالعات متعدد در ایران نشان داده است که به دلایل فرهنگی و نه مذهبی، بیشتر نوجونان از آموزش جنسی در زمان بلوغ محرومند؛ هر چند اطلاعات جنسی را خواه درست یا نادرست از منابع نامطمئن کسب می‌کنند (۹). برنامه‌های آموزش سلامت جنسی بسیار محدود و ناکافی بوده و معلمان نیز به دلیل عدم مهارت کافی در آموزش موضوعات جنسی از توضیح آن طفره می‌روند (۵). هنجارهای اجتماعی از قبیل ممنوعیت روابط جنسی خارج از چهارچوب ازدواج، توقع به رعایت حیا و قداست خانواده موجب بحث‌های مجادله برانگیز در زمینه‌ی درست بودن و ضرورت آموزش مسائل جنسی به افراد ازدواج نکرده می‌شود. در حالی‌که تکنولوژی ارتباطات و گسترش رسانه‌های جهانی و دسترسی بسیاری از نوجوانان و جوانان به شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای، بطور فزاینده‌ای در حال تغییر فرهنگی در خصوص مسائل جنسی می‌باشند. بیداری جنسی در نسل نوجوان و در عین حال ناآگاهی جنسی از یک سو و نیازهای ابراز شده‌ی آنها برای کسب توانمندی به منظور داشتن کنترل بر بُعد جنسی، از دلایل وجوب آموزش جنسی در ایران است (۵).

تکامل جنسی کودکان:

روابط دقیق دوره‌های بحرانی با رشد روانی جنسی هنوز مشخص نشده است. احتمالا مراحل رشد روانی جنسی فروید دهانی، مقعدی، فالیک و نهفتگی و تناسلی فقط توصیف تقریبی ار این روابط است.

۱. مرحله دهانی Oral stage

اولین مرحله روانی– جنسی رشد شخصیت از تولد تا دو سالگی ادامه دارد. در خلال اولین سال زندگی کودک، دهان مهمترین منبع کاهش تنش (مثلا خوردن) و احساسات لذت‌بخش (مثلا مکیدن) است. محبت و توجه به کودک، نوازش، تغذیه به موقع در آن بسیار مهم است. مکیدن سینه مادر و آرامش در زمان شیر خوردن در احساس امنیت کودک بسیار موثر است و اگر نیاز به محبت تامین نشود نوزاد در بزرگسالی آسیب دیده و شاید بیشتر به فکر خوردن یا مکیدن انگشت باشد.

۲. مرحله مقعدی Anal stage

همزمان با از شیر گرفتن کودک، لیبیدو از ناحیه دهان به منطقه مقعد منتقل می‌شود. لذا، احساس لذت در کودک ابتدا از تخلیه مدفوع و سپس از نگهداری آن حاصل می‌شود. در خلال سال‌های دوم و سوم زندگی، لذت مقعدی نقش غالب را دارد. حدود ۱۸ ماهگی، هنگامی که درخواست جدیدی از کودک می‌شود، یعنی آموزش توالت رفتن، این موقعیت به طور چشمگیری تغییر می‌کند. فروید، معتقد بود که تجربه آموزش توالت رفتن در طول مرحله مقعدی (۱۸ ماهگی)، تاثیر مهمی بر رشد شخصیت دارد. عمل دفع برای کودک تولید لذت شهوانی می‌کند، اما با شروع آموزش توالت رفتن، کودک باید یاد بگیرد که این لذت را به تعویق اندازد.

۳. مرحله آلتی Phallic stage

در حدود سنین چهار تا پنج سالگی، لیبیدو در محدوده دستگاه تناسلی متمرکز می‌شود. در این سن اغلب دیده می‌شود که توجه کودکان به دستگاه تناسلی‌شان جلب می‌شود و با دستکاری، از آن لذت می‌برند و در زمینه مسائلی مثل تولد و مسائل جنسی و در مورد تفاوت دستگاه تناسلی خود با جنس مخالف، کنجکاوی نشان می‌دهند.

۴. دوره نهفتگی یا کمون Latency period

مرحله آرامش نسبی یا عدم فعالیت سائق جنسی در طول دوره‌ای است که از انحلال عقده ادیپال تا بلوغ طول می‌کشد. سائق جنسی در طول این دوره معمولا تصور می‌شود که در حال خاموشی است. این دوره در درجه اول هم برای دخترها و هم پسرها مرحله وابستگی با همجنس‌ها است. این دوره برای تعلیم و تربیت کودک مناسب است و وی می‌تواند به یادگیری مطالب و مهارت‌های تازه از قبیل

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

خواندن و نوشتن و آموختن آداب و رسوم و اخلاق اجتماعی نایل آید. چنانچه کودکی، عقده ادیپ را به سلامت پشت سر گذاشته باشد و با والد همجنس خود رابطه مثبتی برقرار کرده باشد، استعداد کافی برای رقابت با دیگران کسب کرده و قادر خواهد بود با پیروزی و شکست به شکل واقع‌بینانه روبرو شود. (همانند سازی با والد همجنس در این مرحله خیلی مهم است).

۵. مرحله جنسی یا تناسلی Genital stage

آخرین مرحله روانی– جنسی رشد شخصیت، هنگام بلوغ جنسی آغاز می‌شود و در سراسر دوره بزرگسالی ادامه می‌یابد. میل جنسی شدید به جنس مخالف بوجود می‌آید. در حالی که در مراحل قبلی، تمرکز صرفا بر روی نیازهای فردی بود، در این مرحله توجه به دیگران رشد می‌یابد. اگر سایر مراحل با موفقیت سپری شده باشد در این مرحله فرد باید متعادل، صمیمی، مهربان و نوع دوست باشد. بدن از نظر فیزیولوژیکی بالغ می‌شود و اگر تثبیت مهمی در مرحله قبلی رشد اتفاق نیفتاده باشد، ممکن است فرد قادر به هدایت زندگی بهنجار باشد (۵).

تعاریف، اهداف و اصول برنامه‌های آموزش جنسی کودکان

تعاریف آموزش و تربیت جنسی

یونسکو آموزش جنسی را یک رویکرد متناسب با سن و فرهنگ می‌داند که در مورد روابط جنسی، با ارائه‌ی اطلاعات علمی، صحیح، واقع‌بینانه و غیر قضاوتی آموزش می‌دهد. آموزش جنسی فرصت‌هایی را برای کشف ارزش‌ها و نگرش‌های هر فرد و اتخاذ تصمیمات، ارتباطات و مهارت‌های کاهش خطر در مورد بسیاری از جنبه‌های بعد جنسی ارائه می‌نماید. آموزش جنسی چیزی بیش از مطالعه‌ی بعد جنسی انسان از نظر زیست شناسی یا اجتماعی است. هدف از مطالعه‌ی بعد جنسی انسان، دانستن بیشتر در مورد عملکرد جنسی است اما هدف از آموزش جنسی فراتر از این است و شامل بهبود مهارت‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای خاص در این بعد می‌باشد (۱۰).

تربیت جنسی مفهومی فراتر از آموزش دارد و در واقع آموزش جنسی پیش درآمد تربیت است. آنچه در تربیت جنسی برجسته است، اخلاق جنسی است که برآمده از ارزش‌های اخلاقی شایسته و بایسته خانواده است و باید توسط والدین به فرزندان منتقل شود و از آنها انتظار داشته باشد که از آن ارزش‌ها پیروی نمایند (۵). مطالعه‌ی اخیر در ایران نشان داده است که والدین ایرانی هیچ آگاهی از تربیت جنسی نداشته و رویکرد آنها در مواجهه با فرزندان، اقتضایی است. یعنی هنگامی که خانواده درگیر مشکلی با فرزند خود در این خصوص می‌شود، آنگاه به ضرورت تربیت جنسی اذعان می‌کنند (۱۱).

اهداف دوره‌های آموزش جنسی

۱. جلوگیری از بارداری ناخواسته
۲. کاهش بروز بیماری‌های واگیردار جنسی
۳. کاهش میزان اطلاعات نادرست در این زمینه
۴. کمک به نوجوانان و جوانان برای مدیریت غریزه جنسی قبل از ازدواج
۵. مواجهه درست با غریزه و نیازهای جنسی
۶. حیاء، عفت ورزی
۷. کمک به نوجوانان برای اینکه درباره‌ی نقش زنان و مردان در جامعه سؤال و تأمل نمایند
۸. فراهم آوردن چارچوب اخلاقی برای ابراز احساسات جنسی (۱۲).
۹. کاهش پیامدهای ناخوشایند روحی روانی نظیر استرس، اضطراب، افسردگی و ... (۱۳).

روشن است که این هدف‌های جزئی بخشی از اهداف آموزش جنسی است. پرورش هویت جنسی مطلوب، سالم‌سازی روابط جنسی و پیشگیری از انحرافات جنسی از اهداف مهم آموزش جنسی، در جوامع مختلف است. تاریخچه‌ی آموزش جنسی در غرب نشان دهنده‌ی گسترده‌تر شدن اهداف آن است. امروزه برنامه‌های آموزشی، اهداف متعدد و گسترده‌تری را دنبال می‌کند. برخی از پژوهشگران معتقدند که برای ثمربخشی آموزش‌های جنسی، مداخله‌های دقیق و مناسب، با اهداف تعیین شده و روش شناسی مقبول لازم و ضروری است (۴).

اصول آموزش جنسی

منظور از اصول آموزش جنسی، دستور العمل‌هایی است که در تربیت جنسی باید رعایت شوند. این اصول غالبا، در همه‌ی مقاطع سنی وجود دارد (۷). برخی از این دستور العمل‌ها، از دیدگاه اسلام عبارتند از:

۱. اصل توجه به طبیعی و طیب بودن غریزه‌ی جنسی: در متون حدیثی، بر طبیعی و طیب بودن این نیاز و نفی پستی از آن تأکید شده است. برای مثال هنگامی که به حضرت پیامبر اکرم (ص) خبر رسید که عده‌ای از مسلمانان از زنان خود کناره‌گیری کرده‌اند و به عبادت مشغول شده‌اند، حضرت، آنها را مذمت و نکوهش کرده و فرمودند: "آیا از زنان روگردان شده‌اید؛ در حالی که من (که پیامبر شما هستم) از این امر روگردان نشده‌ام و روز غذا می‌خورم (همه‌ی روزها را روزه نمی‌گیرم) و شب می‌خوابم (تمام شب را به عبادت نمی‌گذارم). پس هر کسی از سنت من روگردان شود، از من نیست". به این مناسبت، خداوند متعال، این آیه را نازل فرمود : يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ؛ نعمت‌های پاکیزه و حلالی را که خداوند به شما ارزانی داشته، بر خود حرام نکنید، اما از چارچوب حلال نیز تجاوز نکنید که خداوند متجاوزان را دوست ندارد (۱۴).

این رفتار رسول اکرم (ص) و آیه‌ی مرتبط با آن حاکی از آن است که تمایل زن و مرد به یکدیگر طبیعی و مطلوب است و مانند تمایل انسان به خوردن و خوابیدن، به خودی خود نکوهیده نیست. بلکه انسان همان طور که از نعمت‌های خداوند مانند خوراکی‌ها استفاده می‌کند و لذت می‌برد، به طور طبیعی از غریزه‌ی جنسی نیز لذت برده و از سرکوب آن خودداری می‌نماید.

۲. توجه به هماهنگی نیاز جنسی با نیازهای عالی انسانی: از دیدگاه اسلامی، نیاز جنسی در آدمی با نیازهای دیگری مانند دوست داشتن، انس، الفت و رابطه‌ی عاطفی آمیخته است. از این رو، باید مجموعه‌ی این نیازها را ساختار واحدی دانست که همه‌ی آنها، هماهنگ با هم، در رفتار جنسی تبلور می‌یابد (۱۵) . امام رضا (ع) فرمودند: اگر درباره‌ی ازدواج آیتی محکم و سنتی پیروی شده از رسول خدا (ص) هم نبود، باز موضوع نیکی به خویشاوندان و مأنوس شدن با بیگانه که زمینه‌ی آن را خداوند به صورت طبیعی در انسان‌ها قرار داده است، انگیزه‌ای بود که خردمند صاحب دل به ازدواج رغبت کند و عاقل درست اندیش به آن بشتابد (۷). همچنین رسول اکرم (ص) فرمودند: بنایی در اسلام، نزد خدا، محبوب تر و عزیزتر از ازدواج نیست (۱۶). از این دو حدیث می‌توان دریافت که رابطه‌ی جنسی، طبیعی است و عمل جنسی نه تنها مذمت نمی‌شود و عملی پست نیست، بلکه خردمندانه است.

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

۳. اهمیت ازدواج: پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند : "غریزه جنسی نیرومندترین و سرکش‌ترین غرایز انسان است که به تنهایی با دیگر غرایز برابری می‌کند، انحراف آن، نیمی از دین و ایمان را به خطر خواهد انداخت" (۱۷). بنای روانی و عاطفی انسان با ازدواج و ارضای این غریزه‌ی طبیعی سامان می‌پذیرد و باعث خلق و خوی نیکو و روابط عاطفی و انسانی مطلوب می‌شود که محبوب خداوند متعال است. خردمندانه بودن ازدواج و محبوب بودن آن نزد خداوند، به این علت است که ازدواج و ارتباط جنسی با احساسات عالی انسانی آمیخته و زمینه‌ساز آن است که انسان عملا، به بسیاری از فضایل اخلاقی و روابط اجتماعی مناسب روی آورد.

۴. تبعیت تربیت جنسی از نظام تربیتی: از منظر اسلام، تربیت جنسی تابع ضوابط کل نظام تربیتی است و باید زمینه‌ساز اهداف کلی تعلیم و تربیت در راه تکامل انسان و هدف عالی قرب باشد. از این رو است که در متون حدیثی، ارتباط جنسی بهترین وسیله‌ی یاری دهنده برای اطاعت پروردگار و دیانت مؤمنان عنوان شده است. رسول اکرم (ص)، پس از ازدواج حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س)، از حضرت علی (ع) پرسید: برداشت تو از همسرت چیست؟ حضرت علی (ع) فرمود: بهترین کمک‌کننده بر اطاعت پروردگار است (۱۸). در باب توجه به ازدواج، پیامبر اکرم (ص) به یکی از اصحاب که جوانی مجرد بود، فرمود: ای جویبر! ای کاش ازدواج می‌کردی تا عفت خود را حفظ کنی و این امر کمک تو در دین و دنیا باشد (۷).

۵. حفظ ارزشمندی کودک و نوجوان: توجه دادن نوجوان به کرامت و بزرگی خویش، از طریق تکریم وی، جلوگیری از توهین به شخصیت او و دوری شدید از خوار شمردن وی یکی از اصول مهمی است که می‌تواند به صورت یک کنترل درونی، مانع از ارتکاب اعمال پست و مبتنی بر امیال افراط گرایانه‌ی شهوانی شود. امیرالمومنین (ع) فرمود: کسی که کرامت نفس داشته باشد، امیال و شهوات افراطی پیش او پست جلوه می‌کند (۵)؛ یعنی اگر ارزشمندی و عزت کسی درونی شده باشد و احساس کرامت کند، امیال پست و ناشایست در او شکل نمی‌گیرد.

۶. ارایه‌ی آموزش متناسب با سن و ویژگی‌های یادگیرنده: آگاه سازی‌ها باید با توجه به موقعیت سنی و روانی عاطفی، به دو شیوه‌ی مستقیم و غیرمستقیم باشد؛ برای مثال زمانی که فرزندان، در آستانه‌ی بلوغ هستند و انگیزه‌ی جنسی، در آنها تا حدی بیدار می‌شود، باید از هر دو شیوه استفاده نمود و با راهنمایی‌های به موقع، آنان را از نشانه‌های بلوغ و پیامدهای آن آگاه ساخت تا از بروز نگرانی و اضطراب که معمولا در این زمان به وجود می‌آید، جلوگیری نموده و آن را امری طبیعی تلقی نمایند. ارایه‌ی راهنمایی‌های به موقع، نوجوان را از مراجعه به دوستان یا احیانا خواندن کتاب‌هایی که زیان‌های گوناگون دارد، بی‌نیاز می‌سازد. آگاهی دادن به کودکان در آستانه‌ی بلوغ، درباره‌ی تحولات جسمی و روانی آنها و نشانه‌های جدید و ناشناخته‌ای که به وجود می‌آید، لازم و ضروری است و آنان را نباید در ابهام رها کرد.

از طرفی با توجه به اینکه دختران حدود دو سال زودتر از پسران به بلوغ می‌رسند، وظیفه‌ی مادران در مورد دختران حساس‌تر است. مادر باید با صمیمیت و دلسوزی، در کنار دختر تازه بالغ خود باشد و همواره، نقش راهنمایی آگاه و محرم اسرار را ایفا نماید. همین وظیفه را پدر در مورد پسر نوجوان خود دارد. در تمام این مراحل باید آگاهی دادن توأم با عفت و مراعات ظرافت‌های لازم باشد تا پرده‌های حجب میان فرزندان و والدین از بین نرود (۱۷).

۷. درهم آمیختگی تقوا و تأمین نیاز: رعایت تقوا و ترس از عذاب الهی، نقش مهمی در کنترل غرایز از جمله غریزه‌ی جنسی دارد. کسی که هدایت و زمام حواس ظاهر و باطن خود را به عقل و شرع سپرده باشد، به راحتی می‌تواند هنگام انتخاب‌ها (برای تأمین نیاز و ارضای خود) راه شایسته را برگزیند و از لغزش‌ها مصون بماند (۱۹). کسی که در زندگی روزمره، خدا را شاهد و ناظر گفتار و کردار خود ببیند، با تمام وجود تلاش می‌نماید که رضایت او را به دست آورد (۷).

۸. آموزش تدریجی: آموزش جنسی همانند حوزه‌های دیگر تربیت باید به تدریج و در طی زمان در طول مراحل رشد انجام پذیرد. رعایت اصل تدریج به این صورت است که با توجه به مسائل عمده‌ی جنسی، در هر مرحله از رشد، آموزش‌های لازم ارایه گردد تا در سنین مختلف، مجموعه‌ی آموزش‌ها آموخته شود.

نباید انتظار داشت که مربی همه‌ی مطالب را یکباره درک کند؛ بلکه به مقتضای هر مرحله، به تدریج، بخشی از مطالب یاد داده می‌شود. آموزش باید از مطالب ساده آغاز و در ادامه، مطالب پیچیده‌تر را در بر گیرد. به همین دلیل در متون روایی در هر مرحله‌ی سنی، آموزش‌های مختلفی با هدف تربیت جنسی مطرح گردیده است. از دیدگاه اسلامی، در آموزش جنسی مانند تربیت‌های دیگر، باید ضوابطی را رعایت کرد. رعایت اعتدال، هدایت متناسب با دوره‌ی رشد، پرورش حیا، پیشگیری از انحرافات جنسی و اصلاح و تغییر رفتار از آن جمله محسوب می‌شود (۷).

محتوای برنامه‌های آموزش جنسی

در آموزش جنسی، باید به موضوعات پایه‌ای توجه شود. از نظر اسپرچر (Sprecher) آموزش دهندگان می‌توانند از برخی از نظریه‌های روان شناسی بهره گیرند که راهنمایی‌های کلیدی برای درک بهتر مسائل جنسی را در اختیار آنها قرار می‌دهد. آموزش جنسی می‌تواند اطلاعاتی درباره‌ی رشد بدن، رفتارهای جنسی و برقراری ارتباط سالم را شامل شود. محتوای آموزش جنسی باید متناسب با سن و سطح تحول مخاطبان و نیز محتوای برنامه‌های آموزش مسائل جنسی باید به گونه‌ای باشد که برای تمامی شرکت کنندگان مناسب باشد (۲۰).

همان طور که افراد درباره‌ی فیزیولوژی جنسی آموزش می‌بینند، باید با مسائل روان شناختی مرتبط با آن آشنا شوند. آموزش مسائل جنسی باید دربردارنده‌ی مواردی از نظام و فرایند تولید مثل، آثار توارث، عملکرد بیوشیمیایی مربوط به جنس، تفاوت‌های آناتومی جنس‌ها، تغییرات روان شناختی، از کودکی تا بزرگسالی و آثار این تغییرات بر رفتار باشد. بنابراین باید الگویی چند بعدی شامل ابعاد زیست شناختی، روان شناختی، اخلاقی و فرهنگی برای آموزش مسائل جنسی در نظر گرفته شود تا رویکردی منسجم و همراه اطلاعات مناسب و کافی درباره‌ی مسائل جنسی فراهم آید (۲۱).

الگوهای تعامل درون خانواده تأثیری مهم بر ارتباط احتمالی این الگوها با میزان آموزش جنسی برای نوجوانان دارد. به عبارت دیگر، والدینی که در تعامل با نوجوانان‌شان ارتباط نزدیک و دوستانه دارند، بسیار بهتر می‌توانند در منزل، به نوجوانان آموزش جنسی بدهند. همچنین والدینی که تعامل‌های خانوادگی سالم دارند، در آموزش جنسی فرزندان نوجوان خود بیشترین مداخله را دارند (۲۲).

بعلاوه در دیدگاه اسلامی، به آموزش ارزش‌های بهنجار و نابهنجار در تمایل و رفتار جنسی، آسیب‌های بهداشتی، جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی ناشی از انحرافات جنسی، شیوه‌های کنترل خود در مقابل انحرافات جنسی، احکام فقهی

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

مربوط به حوزه روابط دختر و پسر و راهبردهای آماده‌سازی همه جانبه برای ازدواج در دوره‌ی نوجوانی و جوانی تأکید شده است. بر اساس این دیدگاه توصیه می‌شود که از برنامه‌های آموزشی تحریک کننده پرهیز شود (۲۳).

شیوه‌های آموزش جنسی

عمده‌ترین شیوه‌های آموزش جنسی که والدین برای آموزش فرزندان نوجوانشان به کار می‌برند، عبارتند از:

۱. روش آگاهی دهنده با ارایه‌ی اطلاعات کافی

۲. روش آگاهی دهنده با ارایه‌ی اطلاعات غیر کافی (مثلا توضیحات خیالی، محدودکننده یا نامفهوم)

۳. روش غیر آگاهی دهنده (شامل نادیده گرفتن پرسش‌ها)

۴. روشی که والدین آموزش را به عهده‌ی منابع دیگر (نظیر بستگان، دوستان، کتاب‌ها و رسانه‌های گروهی) می‌اندازند.

مطالعات نشان داده‌اند که بیشتر والدین در کشورهای غربی از روش آگاهی دهنده با اطلاعات کافی استفاده می‌کنند و بیشتر نوجوانان نیز این روش را ترجیح می‌دهند. به نظر می‌رسد که روش آموزشی باید، متناسب با سن رشد، آگاهی دهنده، هدایت‌گر و پیشگیری کننده از انحرافات باشد. بنابراین از نادیده گرفتن پرسش‌ها یا دادن اطلاعات نامفهوم و خیالی باید پرهیز شود و بهتر است والدین با یادگیری شیوه‌های آموزشی مطلوب، خود، عهده‌دار آموزش جنسی فرزندان شوند (۲۳).

آموزش جنسی را چه کسانی باید ارایه دهند؟

آموزش مسائل جنسی می‌تواند در خانه و مدرسه صورت پذیرد و اگر با هماهنگی و همراهی خانه و مدرسه انجام شود، نتیجه بهتر و سریع تر حاصل می‌گردد. لازم است این آموزش‌ها به گونه‌ای القا شود که کمترین عوارض سوء را داشته باشد. با توجه به اینکه همه‌ی مسائل جنسی در یک سطح تحریک‌کنندگی قرار ندارند، موضوعاتی که تحریک‌کنندگی بالایی دارند، باید به صورت غیر مستقیم آموزش داده شود. در آموزش باید، به سطح درک و فهم یادگیرنده توجه نمود. دستورات و تعالیم شرعی، به صورت مستقیم، و آنچه ناشی از کنجکاوی و تحریکات است، غیر مستقیم آموزش داده شود (۲۳).

به نظر کیمن (۱۹۹۵) والدین باید بنا بر دو فرض مسلم، مسائل جنسی را به فرزندان خود آموزش دهند:

۱. آنها زمینه‌ی دانش کافی درباره‌ی مسائل جنسی را همانند یک مربی خوب و ماهر دارند.

۲. تصمیم‌گیری مبنی بر آموزش مسائل جنسی به فرزندان، در حیطه‌ی اختیارات والدین است.

والدینی که تصمیم ندارند مربی آموزش جنسی به فرزندانشان باشند یا تمایل ندارند که در مدارس، فرزندانشان درباره‌ی مسائل جنسی آموزش ببینند، اصولا از این هراس دارند که این آموزش‌ها بی‌قیدی در امور جنسی را در فرزندانشان رواج می‌دهد. مدیران و معلمان، والدین را مانعی عمده در اجرای برنامه‌های رسمی آموزش جنسی در مدارس می‌دانند و احساس می‌کنند والدین عموما، هنگام صحبت راجع به مسائل جنسی با فرزندانشان احساس ناراحتی می‌کنند (۲۴).

به غیر از والدین، آموزش مسائل جنسی در مناطق گوناگون توسط افراد مختلفی ارائه می‌شود مانند پرستاران مدارس، کارکنان بهداشتی در مراکز بهداشتی- درمانی، آموزگاران مدارس و مربیان آموزش دیده ویژه‌ی آموزش مسائل جنسی. در برنامه‌های آموزش جنسی باید ابتدا آموزش دهندهای دوره دیده‌ای برای تدریس این موضوع مهم در نظر گرفته شوند؛ وگرنه آموزش موثر و موفق نخواهد بود (۷).

آموزش به والدین برای تربیت جنسی کودکان

از جمله عوامل موثر در تربیت کودکان و نوجوانان سبک‌های والدی والدین است. سبک‌های والدی الگوهای استاندارد تربیت فرزند هستند که با آداب و پاسخ‌های معین والدین به رفتارهای فرزندان مشخص می‌شود. رفتار گرم و صمیمی والدین با فرزندان در رشد روانی- اجتماعی نوجوانان تاثیرگذار است و نوجوان کمتر درگیر رفتارهای پرخطر می‌شود (۲۵). سه سبک والدی عبارتند از مستبد، مقتدر و سهل‌گیر. والدین مستبد متوقع هستند ولی پذیرنده نیستند. والدین سهل‌گیر درست عکس والدین مستبد هستند و والدین مقتدر هم پذیرنده و هم متوقع هستند (۲۶).

آموزش جنسی در دوران کودکی

آموزش جنسی و نقش جنسیتی، اصطلاحاً به فرایندی گفته می‌شود که کودکان از طریق آن با ارزش‌ها، نگرش‌ها، انگیزه‌ها و رفتارهایی آشنا شوند که در یک فرهنگ، مخصوص مردان یا زنان است و هدف از آن پرورش کودکان برای ایفای نقش جنسیتی ویژه است. بر اساس چنین فرایندی، کودک به مفاهیمی چون نقش رفتار جنسی، الگوهای رفتاری طبقه‌بندی شده و پذیرش نقش جنسیت توجه می‌کند. تحقیقات نشان می‌دهد که قسمت عمده‌ی تجارب یادگیری جنسی، در دوران کودکی، بدون دخالت پدر و مادر است. ولی توجه آگاهانه به جنس کودک در رفتار و نوع برخورد والدین بسیار مؤ ثر است. مثلاً در خانواده‌ها با پسر بچه‌ها با خشونت بیشتری نسبت به دختر بچه‌ها رفتار می‌شود (۲۷). یا به پوشاندن لباس‌های مناسب با جنسیت و یادآوری رفتارهای مناسب برای دختران و پسران اهمیت داده می‌شود (۲۸).

گرچه بعضی از افراد عقیده دارند تربیت جنسی ویژه‌ی دوران بلوغ است، تحقیقات نشان می‌دهد توجه به امور جنسی و موضوعات مربوط به آن، از کودکی آغاز می‌شود. تربیت جنسی، از سنین اولیه‌ی کودکی لازم است. مسائل جنسی برای نوجوانان در سنین بلوغ مرموز نیست و آنان کمتر به اطلاعات در این زمینه نیازمندند؛ چون نوجوان در سال‌های قبل از راه‌های مختلف، اطلاعات جنسی خود را به دست آورده است و حالا مسائلی در حول و حوش بلوغ و مرتبط با ان برای او مهم می‌نماید (۲۹). باید توجه داشت از نظر اسلام، دوران بلوغ، دوران افزایش هدایت و کنترل است؛ نه دوران آغاز تربیت جنسی. لذا به آموزش جنسی باید از سنین کودکی توجه شود و تعویق این نوع تربیت ممکن است انحراف از رشد طبیعی را به دنبال داشته باشد (۲۶).

راهبردهای آموزش جنسی در دوران کودکی

در زمینه‌ی آموزش‌های جنسی، در متون دینی و روان شناختی، راهبردهایی ارایه شده است که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود.

۱. ارایه‌ی اطلاعات متناسب با سن کودک: رفتار آدمی متأثر از اندیشه‌ها، امیال و آرزوهایی است که در دوران کودکی داشته است. اگر کودک در مورد مسائل جنسی اندیشه‌های درست داشته باشد، قطعا در دوره‌های بعدی زندگی، رفتارهایی سازگار و هماهنگ با اهداف متعالی انسانی خواهد داشت. از این رو، اطلاعات جنسیتی مربوط به دختر و پسر و انتظاراتی که از هر یک در رفتارها، بازی‌ها، لباس پوشیدن‌ها و مانند آن وجود دارد، باید با روش‌های مناسب، به آنها

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

منتقل شود. در سنین پایین، نباید به مسائل جنسی دامن زد و ذهن جست و جوگر و فعال کودک را با ارایه‌ی افکار و تحریکات مسائل جنسی آلوده کرد. بنابراین باید زمانی که کودک به بلوغ جنسی نزدیک می‌شود و نسبت به امور جنسی درک و فهمی پیدا می‌نماید، به فراخور درک وی به مسائل جنسی پرداخت (۷).

۲. پاسخ مناسب به پرسش‌های جنسی کودک: کودکان معمولا، در دوره‌ی پیش از بلوغ، مستقیم یا غیر مستقیم، پرسش‌هایی درباره‌ی امور جنسی دارند. بعضی از پدران و مادران به انگیزه‌ی پرده پوشی، از پاسخ دادن به کودکان طفره می‌روند و با عباراتی نظیر "بزرگ می‌شوی می‌فهمی" و امثال آن بچه‌ها را ساکت می‌کنند. بعضی والدین پاسخ می‌دهند، اما پاسخ‌های نادرست و غیر واقعی که خود کودک غالبا متوجه آنها می‌شود. این دو روش هیچ کدام درست نیست؛ زیرا کودکی که سؤال می‌کند و راهنمایی نمی‌شود، ممکن است به وسیله‌ی دیگران منحرف گردد. خوشبختانه این پرسش‌ها نسبتًا ساده است و می‌توان به راحتی، به آنها پاسخ مناسب داد. پاسخ، باید در حد فهم کودک بوده، بدآموزی نداشته باشد تا زمینه‌ی لغزش و انحراف او را فراهم نکند. پاسخ‌ها باید درست و خالی از اوهام، قانع‌کننده، بدون هتک حرمت و توأم با حیا بین فرزند و والدین باشد. همچنین نباید در سؤال‌کننده تنفر و بی‌میلی به پرسش جنسی ایجاد کند. عادی برخورد کردن با کودک مهم است تا به مسئله‌ی جنسی حساس نشود. از دیگر نکات مهم در پاسخ به پرسش‌های کودکان، اکتفا به کمترین حد و قدر کفایت، کلی گویی، طرح موضوعات همراه با تقویت روحیه‌ی معنوی در کودک، زمینه سازی‌های مناسب برای پاسخ در قالب مفاهیم دینی است (۷).

۳. آموزش غیرمستقیم: در دوره‌ی کودکی، آموزش‌های غیرمستقیم مناسب‌تر ومؤثرتر از آموزش‌های مستقیم است که به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌شود:

الف. نگهداری حیوانات در خانه: کودکان با دیدن و شنیدن حاملگی حیوانات و نوزادان آنها برخی پاسخ‌های خود را می‌گیرند یا زمینه‌ی درک بهتری از آنها برایشان فراهم می‌گردد.

ب. تولید گل و گیاه: کشت بذر و تولید گل و گیاه و رشد آنها درس مناسب و مشابهی برای فرزندان است.

ج. ذکر داستان‌ها: داستان‌هایی از زندگی حیوانات و انسان می‌تواند حاوی نکات ارزنده‌ای باشد که پاسخگوی برخی از پرسش‌های کودکان باشد.

د. توجه دادن کودکان به تولد نوزادان که به صورت طبیعی مشاهده می‌شود، پاسخگوی بعضی از پرسش‌های آنان خواهد بود (۷).

۴. آموزش حدود روابط دختر و پسر: لازم است روابط کودکان تحت نظارت غیرمستقیم والدین باشد. زیرا گاهی در این روابط، تمایلات همجنس گرایانه شکل می‌گیرد و آنها دور از کنترل والدین به لذت بردن جنسی از همدیگر می‌پردازند. از این رو باید از دوستان و معاشران فرزندان شناخت کافی داشت و حتی روابط خواهران و برادران در خانواده کنترل کافی شود. محرم بودن هر چند از میزان محدودیت می‌کاهد، میل جنسی را از بین نمی‌برد؛ پس نمی‌توان مراقبت را نادیده گرفت (۳۰). لازم است روابط کودکان با نوجوانان کنترل شود. تجربه نشان داده است چون کودکان در این سنین، رشد عقلی لازم را ندارند به سادگی ممکن است مورد سوءِ استفاده‌ی نوجوانانی که دستخوش تحولات دوران بلوغ هستند، قرار گیرند یا با مطالبی آشنا شوند که در آن مرحله‌ی رشد برای آنها مضر است (۳۱).

۵. پیشگیری از بلوغ زودرس: از عوامل ایجادکننده‌ی بلوغ زودرس می‌توان هورمون‌ها، عامل محیط، مشکلات عصبی، بیماری‌های مغزی و جنبه‌های سرشتی را نام برد. تحریکات زودرس جنسی (مثل تماشای فیلم‌های مبتذل)، روابط بدون ضابطه‌ی دختر و پسر و مانند آن برای کودکان عواقب بدی دارد که ممکن است به اعمال انحرافی مانند زنا یا لواط کشیده شوند یا درصدد اغفال خواهر و برادر و دیگران برآیند یا به استمنا مبتلا شوند. به طور کلی، محیط کودک باید زمینه‌ی پرورش عفت و پاکدامنی باشد. تمایلات جنسی کودکان باید طوری پرورش یابد که به موقع بیدار شود و زود تحریک نشود (۳۰). اسلام برای پیشگیری از انحرافاتی که از طریق تحریک زودهنگام غریزه‌ی جنسی به وجود می‌آید، توصیه‌های زیادی کرده است؛ از جمله:

الف. نبود کودکان هنگام آمیزش والدین: در دستورات اسلامی، این موضوع مهم است که محیط خانوادگی باید برای دور ماندن از تحریکات نابجای کودکان، پیراسته شود. اگر محیط خانه آرامش روانی داشته باشد، می‌تواند آثار مطلوب و مؤثری در بارور شدن استعدادهای کودکان و فراگیری فضایل اخلاقی آنها داشته باشد. اسلام برای پیشگیری از بلوغ زودرس به نبود کودکان در کنار والدین، در مواقع خاص دستور داده است. کودک باید بیاموزد که برای وارد شدن به اتاق والدین اجازه بگیرد (۷). در این زمینه روایات بسیاری وارد شده است که بر مواظبت و دقت در رفتار زناشویی زن و شوهر در حضور فرزندان تأکید دارد. امام باقر علیه السلام می‌فرمایند: "إیّاکَ و الجِماعَ حَیثُ یَراکَ صَبیٌّ بِأن یَحسُنَ أن یَصِفَ حالَکَ": بپرهیز از مواقعه در جایی که کودک ممیزی تو را می‌بیند و رفتارت را آنچنان درک می‌کند که قادر است به خوبی برای دیگران توصیف و تشریح نماید" (۳۲). در حدیثی از پیامبر اسلام (ص) است: "اِیّاکُم وَ أن یُجامِعَ الرجُلُ اِمرَأتَهُ و الصَّبی فی المَهدِ یَنظُرُ اِلَیهُما؛ مبادا در حالی که کودکی در گهواره به شما می‌نگرد، آمیزش جنسی کنید" (۳۳).

ب. حد بوسیدن بچه‌ها و نوازش آنها: در مکتب اسلام، درباره‌ی محبت کردن والدین به فرزندان تأکید فراوان شده است. چنانکه پیامبر اسلام (ص) فرمودند: زیاد ببوسید و بدانید با هر بوسه، یک درجه در بهشت دارید (۳۴). اسلام این محبت را لازم می‌داند ولی برای جلوگیری از بروز انحرافات، دستوراتی ارایه می‌کند. مثلا تأکید شده است که بوسیدن بچه‌ها و بغل کردن و نوازش آنها حدی دارد و نباید افراط و تفریط شود. از دست زدن به عورت کودک پرهیز شود. همچنین نباید افراد غریبه به طفل ابراز محبت کنند و او را نوازش کرده یا ببوسند، زیرا ممکن است سال‌ها پیش از رسیدن به بلوغ باعث تحریک جنسی کودک گردد.

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: دختربچه‌ی شش ساله را پسربچه نبوسد. همچنین زنان از بوسیدن پسربچه‌ای که سنش از هفت سال تجاوز کرده است، خودداری کنند (۳۵). امیرالمؤمنین فرمود: وقتی دختربچه‌ای شش ساله شد، نامحرم حق ندارد او را ببوسد و همچنین نمی‌تواند او را در آغوش بگیرد (۳۶).

ج. جداسازی بستر خواب کودکان: راهبرد دیگری که شرع برای پیشگیری از تحریکات جنسی به آن تأکید دارد، جداسازی بستر خواب کودکان از یکدیگر است که برای سنین مختلف مطرح شده است. حدود سنی مشخص شده، ۱۰-۷ سالگی است. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: موقعی که فرزندان شما هفت ساله شدند بستر خوابشان را از یکدیگر جدا سازید. در حدیث دیگر فرمودند: در سنین ده دختر بچه‌ها با دختربچه‌ها و پسربچه‌ها با پسربچه‌ها نخوابند (۲۲). امام باقر (ع) می‌فرمایند "یفرّق بین الغلمان و النّساء فی المضاجع اذا بلغوا عشر سنین؛:بایستی بستر خواب پسر بچه ده ساله را از زن‌ها جدا کنید" (۳۷). با این توصیف روشن

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

است که جداسازی بستر کودک از بستر والدین و کودکان دیگر لازم است، زیرا باعث خواهد شد از تحریکات جنسی کودک جلوگیری شود.

آموزش جنسی در سنین مختلف

بهترین زمان برای آموزش جنسی کودکان به ویژه در سنین پیش دبستانی، زمانی است که کودک سوالی در زمینه جنسی می‌پرسد. مهم است که هرگز والدین به کودکان القا نکنند یا نگویند که در مورد این بخش‌های بدن نباید صحبت شود تا راه گفتگو و پرسش در مورد مسائل جنسی برای کودک باز شود. در واکنش به پرسش‌های جنسی کودک، والدین باید کاملا عادی و بطور مستقیم (و نه سربسته و دو پهلو) پاسخ واقعی و البته در حد فهم کودک به پرسش‌های او بدهند. در سنین پیش دبستانی خود ارضایی شایع است. والدین با دیدن این کار، آشفته می‌شوند و معمولا او را از این کار نهی، تنبیه یا تهدید می‌کنند. باید توجه داشت که انجام خودارضایی هیچ ارتباطی با انحراف جنسی کودکان در آینده ندارد. به والدین پیشنهاد می‌شود که در زمان انجام این کار، حواس او را به کار دیگری پرت نمایند و نیز به کودک فهمانند که باید به او یاد داد که برخی قسمت‌های بدن خصوصی هستند. حتی در موقع تعویض لباس کودک، وانمود کند که به اندام تناسلی او نگاه نمی‌کند و خود نیز در برابر کودک برهنه نشود. توجه بیش از حد به این رفتار کودک، نه تنها موجب کاهش بروز این رفتار در کودک نمی‌شود بلکه موجب اضطراب و انجام بیشتر این رفتار می‌شود (۹).

جدول ۲. آموزش جنسی کودکان در سنین مختلف

تولد تا ۲ سالگی	
آموزش توالت رفتن	سخت‌گیری بیش از حد و تنبیه کودک در مورد نظافت و توالت رفتن آثار مخربی بر شکل گیری شخصیت کودک دارد. تنبه شدن در مرحله مقعدی از مراحل روانی– جنسی فروید می‌تواند منجر به اختلال جنسی در بزرگسالی از جمله واسواس جبری برای خودارضایی در بزرگسالی شود.
اندامها و کارکرد آن‌ها	استفاده از نام درست اندام‌ها از جمله نام درست اندام تناسلی زن و مرد، در مواقعی که کودک آنها را لمس نموده یا به آنها اشاره می‌کند. بیان ساده کار اندام‌های بدن، فرصت دادن به کودک برای آن که قسمت‌های مختلف بدن خود را کشف کند.
هویت جنسی	آشنایی با جنسیت و مفهوم آن از بدو تولد که والدین برای پسرها لباس آبی می‌خرند و دختران لباس صورتی شروع می‌شود. والدین با انتخاب اسباب بازی‌های خاص، لباس‌های مناسب با جنسیت، کارها و رفتارها، به فرزندان خود در مورد جنسیت خط می‌دهند. والدین باید افکار قالبی جنسی باید منعطفی داشته باشند. آموزش باید با خصوصیات پسرانه و دخترانه شروع شوند.
پیشگیری از سوء استفاده جنسی	قبل از آنکه کودکان بتواند از خودشان در برابر سوء استفاده جنسی محافظت نمایند باید با اندام‌های خود و کارکرد آن‌ها آشنا شوند. بهترین شیوه پیشگیری در این سنین نظارت و مراقبت می‌باشد.
۳ تا ۵ سالگی	
اندامها و کارکرد آن‌ها	ادامه دادن استفاده از نام درست اندام‌ها از جمله نام درست اندام تناسلی زن و مرد ، آموزش کارکرد اندام‌های تناسلی؛ مثلا اینکه اندام تناسلی در دفع و تولید مثل دخالت دارند. این مقطع سنی مناسب است برای طرح موضوع مقاربت. چون کودکان در این شرایط سنی درباره حاملگی کنجکاو شده و معمولا صاحب برادر یا خواهر می‌شوند.
هویت جنسی	حرف زدن درباره‌ی تفاوت‌های بدنی پسر و دختر، تقویت این فکر که هر کودکی در نوع خود موجود بی همتایی است و خصوصیات بی همتایی مثل پسر یا دختر بودن دارد. حرف زدن در مورد دختر یا پسر بودن.
پیشگیری از سوء استفاده جنسی	اندام‌های تناسلی کاملا خصوصی هستند و هیچ کس جز به منظور رسیدگی بهداشتی حق ندارد به آن‌ها دست بزند. کودک هم نباید اندام‌های خصوصی دیگران را لمس کند. این نکته هم در مورد غریبه‌ها صادق است و هم در مورد آشنایان و بستگان. والدین باید بیاموزند اگر کسی خواست با آن‌ها چنین رفتاری کند، صریحا بگوید نه نه و آنها را ترک کند و در این شرایط والدین‌شان را در جریان ماجرا قرار دهند و آن را با دیگران مطرح نکنند. همچنین والدین باید یاد بدهند که با غریبه‌ها جایی نروند و از آنها چیزی نگیرند مگر با اذن و هماهنگی والدین. کودک معنای غریبه را بفهمد.
رفتار جنسی	کودکان به دلیل کنجکاوی جنسی و توجه به تفاوت‌های جنسی میان خود و کودکان غیر هم‌جنس، از تفاوت‌های میان پسران و دختران آگاه می‌شود. اگر کودک با کودک دیگری بازی جنسی انجام داد، والدین نباید واکنش شدید نشان دهند. این بازی را یک فرصت آموزشی تلقی کنند. والدین برای فرزندان خود توضیح دهند که فرو نمودن اشیاء در بدن ضرر دارد و نباید انجام شود.
۶ تا ۱۲ سالگی	
اندامها و کارکرد آن‌ها	باید وظایف جنسی، تولید مثل و اعمال دفعی اندام‌های بدن از جمله مقاربت را به طور کامل بفهمند. والدین باید تغییراتی که بلوغ در هر دو جنس ایجاد می‌کند. از جمله قاعدگی و احتلام در خواب را برای فرزندانشان توضیح دهند.
هویت جنسی	هویت جنسی در این سن، هویت انعطاف پذیری است. والدین باید بدون در نظر گرفتن افکار جنسی قالبی، پسر و دختر خود را تشویق کنند که به دنبال علائق فردی بروند.
پیشگیری از سوء استفاده جنسی	والدین باید برداشت‌های کودک از سوء استفاده جنسی را بررسی نموده و برداشت‌های اشتباه او را اصلاح نمایند. والدین باید همسالان و نحوه برخورد آن‌ها در اجتماع را بررسی نمایند. مثلا آیا همسالانشان او را مورد آزار و اذیت جنسی قرار می‌دهند. آن‌ها باید به بچه‌ها مهارت جسارت و حل مسئله در موقعیت اجتماعی مشکل ساز را یاد بدهند. والدین باید توضیح دهند که دیگران مانند دوستان، بستگان و غریبه‌ها چطور بچه‌ها را گول می‌زنند.
رفتار جنسی	والدین باید یاد دهند در موقعیت‌هایی که ممکن است به ارتباط جنسی ختم شود، چطور تصمیم‌گیری نمایند. آنها باید در مورد جلوگیری از بارداری و بیماری‌های مقاربتی به فرزندان خود اطلاعاتی بدهند (۳۸).

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

بحث و نتیجه‌گیری

پرداختن به مسائل جنسی همانند سایر ابعاد وجودی انسان در تربیت اسلامی مورد توجه قرار گرفته است. راهکارهای اسلامی تربیت جنسی کودکان با هدایت صحیح غریزه‌ی جنسی و پرورش استعدادهای طبیعی همواره راه سعادت بشر را هموار می‌سازد. جهت‌دهی و نظام‌بخشی این غریزه موجب هدایت آن در چهارچوب قوانین اجتماعی می‌شود که ارمغان آن پاکدامنی، ایمان و اخلاق در جامعه و خانواده است. در سایه‌ی این تربیت اسلامی می‌توان خانواده‌ای سالم داشت که در سایه‌ی این خانواده، آرامش روحی مناسب حاصل می‌شود (۳۹).

این مطالعه نشان داد، والدین در جهت تربیت جنسی کودکان سه وظیفه اساسی بر عهده دارند. یکی مربوط به تربیت هویت جنسی کودک یعنی آشنا نمودن او به نقش جنسیتی دختر و پسر، وظایف یا تمایلات جنسیتی و رفتارهای جنسی است. مثلاً دختر یا پسر باید بداند که جامعه از هر یک از آنها چه انتظاری دارد و هر کدام از نظر رفتاری، گفتاری، پوشاک و مانند آن چه نقشی را باید ایفا کند و از اجرای نقش‌های جنس دیگر خودداری نمایند. والدین با ابرازهای احساسی و عاطفی و رفتارهای متناسب با هر جنس، ضمن تعیین و تثبیت هویت جنسی فرزندانشان، موجبات ارزشمندی و عزت آنها را نیز فراهم می‌نمایند. روایات فراوانی در این خصوص در متون دینی آمده است. امام صادق (ع) در این رابطه فرمودند: "اَلبَنونَ نَعیمٌ وَ البَناتُ حَسَناتٌ وَ اللهُ یَسألُ عَنِ النَّعیمِ، وَ یُثیبُ عَلَی الحَسَناتِ؛ پسرها نعمت هستند و دخترها حسنه و نیکی، و خداوند در مورد نعمت‌ها سؤال می‌کند و بر حسنات پاداش می‌دهد" (۴۰).

وظیفه دوم والدین، پیشگیری از تحریکات جنسی کودکان است. روایاتی وجود دارند که دال بر وجود میل جنسی در کودکان است لذا توصیه شده است که از تحریک آنها پرهیز شود. پیامبر (ص) فرمودند: "قسم به آنکه جانم در دست او است، اگر مردی با همسرش هم آغوش شود و در خانه کودکی باشد که بیدار باشد و آنها را ببیند و صدا و نفس آنها را بشنود، هیچگاه رستگار نمی‌شود" (۴۱). بنابراین گرچه غریزه جنسی در کودک، با عمل جنسی یا لذت جنسی همراه نیست و باید یک سیر تحولی را طی نماید تا در زمان بلوغ به تکامل برسد؛ اما تحریک پیش از موعد این غریزه، کودک را زودتر از وقت مناسب نسبت به آن هوشیار می‌کند و آنگاه ضررهای جبران‌ناپذیری به او وارد می‌کند.

سومین وظیفه والدین، پاسخ به پرسش‌های جنسی کودکان است. والدین باید در سطح فهم کودکان، به سؤالات آنها در مورد مسائل جنسی پاسخ دهند و از پرده‌پوشی و پاسخ‌های خلاف واقع پرهیز نمایند. بعلاوه والدین می‌توانند با تأمین نیاز روانی عاطفی کودکانشان، همچنین محبت و نوازش نمودن آنها، در تربیت جنسی آنها نقش موثری ایفا نمایند. نوازش کودک، نیاز درونی او را تأمین می‌کند لذا کودک دیگر احساس کمبود نمی‌کند تا برای ارضای آن نیاز، جذب افرادی شود که بخواهند از وی سوء استفاده جنسی نمایند. همچنین پرورش حس عزت و ارزشمندی در کودک، سبب می‌شود که او برای خود ارزش قائل شود و حاضر نشود با کشیده شدن به وادی شهوات و ارتکاب انحرافات از جمله انحراف جنسی، عزت خود را به ذلت بکشاند. حضرت علی (ع) می‌فرماید: "مَنْ کَرُمَتْ عَلَیْهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَیْهِ شَهَوَاتُهُ" آنکه در جان خود احساس کرامت و بزرگواری کند، مخالفت با شهوت حیوانی برای او آسان است" (۴۲).

پرورش فطرت کودک، او را از انحرافات فطری و گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی و معنوی و از جمله انحرافات جنسی مصون نگاه می‌دارد. در آیات و روایات تصریح شده است که کودکان با فطرتی معنوی و خدایی متولد می‌شوند و تمایل به خداپرستی از ابتدای تولد در آنها وجود دارد. والدین یا عوامل محیطی هستند که با تربیت نادرست چه بسا آنها را از فطرت اولیه منحرف می‌کنند. آموزش ادب نیکو به کودک به مفهوم آشنا ساختن او با آداب فرهنگ و احکام اسلامی، اخلاق و سجیه، تربیت و تزکیه، نقش اساسی در پیشگیری از انحرافات جنسی در کودک دارد. حضرت علی (ع) می‌فرماید: "اَحْسَنُ الأدابِ ما کَفَکَ عَنِ الْمَحارِمِ" بهترین نوع ادب، ادبی است که تو را از زشتی‌ها و آنچه حرام است باز دارد". (۴۳). از نگاه ادیان و بویژه اسلام، حیات جنسی انسان همچون دیگر ساحت‌های مادی حیات وی، در عین مادی بودن جهتی معنوی و الهی دارد. تحقق هویت متعالی انسان در گرو رشد هماهنگ ساحت‌های وجودی اوست. لذا شروع تربیت جنسی از دوران کودکی را نیز باید بعنوان ساحتی مهم از ساحت‌های تربیت مورد توجه قرار داد. آموزش جنسی یکی از ضرورت‌های زندگی انسان است، نه بدلیل وجود بیماری‌های منتقله از راه جنسی و یا حاملگی‌های ناخواسته، بلکه به این دلیل که بخشی از هویت فردی و اجتماعی انسانها مستقیما با مسائل جنسی در ارتباط است. لذا توجه به ارتقاء آگاهی والدین در خصوص آموزش و تربیت جنسی کودکان و ایجاد نگرش مثبت در آنها به منظور درک بهتر ضرورت و اهمیت این مسئله می‌تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی کودکان در تمام ابعاد سلامتی در آینده شود.

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

References

1. Qasemi HM. Sexuality from the Point of View of Islam. [MA Dissertation]. Tehran: Imam Sadiq University. 2008.
2. Saberi F, Allameh Z, Omidi R, Spenani M. Prevention of Harmful Behaviors in Adolescents and Young People, Isfahan: Shahid Hosein Fahimdeh Publishing, Isfahan Province Educational Administration. 2010.
3. Taherpour MSh, Sharaf MR, Bagheri Kh, Masoudi J. Explaining the Anthropological Principles of Sexual Ethics from the Viewpoint of Islam. Islamic Educational Journal. 2014; 8(2): 51-73.
4. Turnbull T. Wersch AV, Schaik PV. A Review of Parental Involvement in Sex Education: The Role for Effective Communication in British Families. Health Education Journal. 2008; 67(3): 182-95.
5. Javad Noori M. Principles of Education and Counseling in the Education of Children and Adolescents. Tehran: Society; 2017.
6. Majlesi MB. Bahar-al-anvar/ Vol 89. Islamia Publications: Tehran; 1982. p. 81.
7. Faghihi AN, Shoukohi Y, Parand A. Sexual Education for Children and Adolescents from the Islamic Point of View and Psychological Studies. Islamic Educational Journal. 2008; 3(7): 51-80.
8. Dezfuli M. Description of Ibn al-Hadid's Nahj al-Balaghah: Introduction and Review. Journal of Faculty of Literature & Humanities University of Tehran. 2007; 58(3): 67-78.
9. Merghati-Khoei E, Abolghasemi N, Smith T. Children are Sexually Innocent: Iranian Parents' Understanding of Children's Sexuality. Archives of Sexual Behavior. 2014; 43: 587-95.
10. UNESCO, Topics and learning Objectives, Volume II, International Technical Guidance on Sexuality Education: An Evidence-Informed Approach for Schools, Teachers and Health Educators. 2009; 2-6.
11. Akbari N, Ramezankhani A, Pazargadi M. Accelerators/Decelerators of Achieving Universal Access to Sexual and Reproductive Health Services: a Case Study of Iranian Health System. BMC Health Serv Res. 2013; 13: 241.
12. Karamouzian M, Shokoohi M. Sexual and Reproductive Health Education in Iranian Schools. J Adolesc Health. 2014; 55: 149-50.
13. Pasha H, Basirat Z, Faramarzi M, Kheirkhah F. Pharmacological and Non-pharmacological Therapeutic Strategies for Improvement of State-Trait Anxiety: A Randomized Controlled Trial among Iranian Infertile Women with Sexual Dysfunctions. Crescent Journal of Medical and Biological Sciences. 2017; 4(2): 47–53.
14. Holey Quran; Surah Maedeh, Verse 87.
15. Pasha H and Bakhtiari A. Evaluation of Couples' Emotional Relationships and Sexual Health from the Viewpoint of Quran and Narrations. Journal of Islam and Health. 2019; 4(1): 20-27.
16. Majlesi MB. Bahar-al-anvar. Islamia Publications. 1361, Tehran. Vol 103, p. 219.
17. Makaram shirazi N. Nemoneh commentary/ Vol 14. Qom: Islamia Publications, p. 463.
18. Majlesi MB. Bahar-al-anvar (The Life of Prophet Zahra)/ Vol 43, p. 361.
19. Yadollahpour MH, Seyedy- Andy SJ, Rezaei R, Borhani M, Bakhtiari A. A Study of the Holy Quranic Verses on three Main Dimensions of Health (physical, mental and social). Journal of Islam and Health. 2015; 2(3-4): 48-56.
20. Sprecher S, Harris G, Meyers A. Perceptions of Sources of Sex Education and Targets of Sex Communication: Sociodemographic and Cohort Effects. Journal of Sex Research. 2008; 45(1): 17-26.
21. Pop MV, Rusu AS. The Role of Parents in Shaping and Improving the Sexual Health of Children–Lines of Developing Parental Sexuality Education Programmes. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2015; 209: 395-401.
22. Haghshenas S J. Family Pathology. Tehran: Center for Women and Family Affairs of the Presidency; 2009.
23. Javadnoori M, Roudsari RL, Hasanpour M, Hazavehei SM, Taghipour A. Female Adolescents' Experiences and Perceptions Regarding Sexual Health Education in Iranian Schools: A Qualitative Content Analysis. Iran J Nurs Midwifery Res. 2012; 17: 539-46.

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

24. Kyman W. The First Step: Sexuality Education for Parents. Journal of Sex Education and Therapy. 1995; 21(3): 153-7.
25. Bakhtiari A, Bakuea F, Seyed-Andy SJ, Pasha H. The role of spirituality in the family health system from the islamic perspective. Journal of Islam and Health. 2019; 4(1): 28-38.
26. Santelli JS, Grilo SA, Choo TH, Diaz G, Walsh K, Wall M, Hirsch JS, et al. Does Sex Education Before College protect students from Sexual Assault in College?. PLoS One. 2018; 13(11): 1-18.
27. Sadock BJ, Sadock VA, Ruiz P. Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry (2 Volume Set) 9th ed. 2017.
28. Martin KA, Luke K. Gender Differences in the ABC's of the Birds and the bees: What Mothers Teach Young Children about Sexuality and Reproduction. Sex Roles. 2010; 62: 278-291.
29. Shariati M, Babazadeh R, Mousavi SA, Najmabadi KM. Iranian Adolescent Girls' Barriers in Accessing Sexual and Reproductive Health Information and Services: A Qualitative Study. J Fam Plann Reprod Health Care. 2014; 40(4): 270-5.
30. Abolghasemi N, MerghatiKhoei E, Taghdissi H. Teachers' Perceptions of Sex Education of Primary School Children. Sjsph. 2010; 8(2): 27-39.
31. Sadipour I. Psychology of Child and Youth Development. Tehran: Publishing Duran; 2009.
32. Sheikh Hor Amali. Wasael Al-Shi'a/Vol 20, P. 134.
33. Majlesi MB. Bahar-al-anvar. Islamia Publications. 1361, Tehran. Vol 103, p. 295.
34. Meshkini A. Marriage in Islam Translation by Ahmad Jannati. Qom: Dar al-Hadith; 2013.
35. Hassan ibn Fazl Tabrsi. Makarem al-Kahlaq/Vol 1. Sharif Razi Pubblication. Translated by Seyed Ebrahim Mirbaqeri. Qom.1986. p. 233.
36. Tabriz Hossein Bin Fazl. Worship the wise Translated by Ebrahim Mirbagheri. Tehran: Farahani.1365.
37. Hassan ibn Fazl Tabrsi. Makarem al-Kahlaq/Vol 1. Sharif Razi Pubblication. Translated by Seyed Ebrahim Mirbaqeri. Qom.1986. p. 33
38. Breuner CC, Mattson G. Sexuality Education for Children and Adolescents. Pediatrics. 2016; 138(2).
39. Mehryar AH, Ahmad-Nia S, Kazemipour S. Reproductive health in Iran: pragmatic achievements, unmet needs, and ethical challenges in a theocratic system. Stud Fam Plann. 2007; 38(4): 352-61.
40. Kulayni Razi. Frough Kafi/Vol 7, p. 89.
41. Sheikh Hor Amali. Wasael Al-Shi'a/ Vol 20, p. 133.
42. Seyed Razi. Nahj al-Balaghah. Mohammad Dashti.Alhadi Publication. Sermon 441.
43. Seyed Razi. Nahj al-Balaghah. Mohammad Dashti.Alhadi Publication. Sermon 391.

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]

Islam and Health Journal
Babol University of Medical Sciences

Babol Univ Med Sci

Review Article

Islam and Health Journal/ 2019; 4(2): 54-65

Child sexual education from the Islamic perspective

Received: 7 Jan. 2019 Accepted: 29 Dec. 2019

Bakhtiari A (PhD)[1]
Pasha H (PhD)[2*]

1. Mobility Impairment Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.
2. Infertility and Health Reproductive Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

[*]**Corresponding Author:**
Pasha H
Department of Midwifery, Faculty of Nursing and Midwifery, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

Tel: **+98 1132195313**
Fax: **+98 1132199936**

Email: **dhajarpasha@gmail.com**

Abstract

Introduction: Sex education as one of the important issues in the field of education plays an important role in shaping human personality and affects thoughts, emotions and behaviors. The aim of this study was to examine the content, methods and benefits of appropriate sexual educations in this age group in terms of Islamic culture.

Methods: This review article was conducted through studying on scientific resources and articles published in valid scientific databases in 2011-2017 as well as using Holy Qur'an and Hadiths.

Findings: In terms of Islam, puberty is a period of increased guidance and control and is not the beginning of sexual education. Hence, sexual education should start from the age of childhood, and its postponement may lead to a deviation from normal growth. Sex education strategies during childhood include providing information appropriate to the child's age, appropriate responses to child sexual questions, indirect education, education of the relationship between girls and boys, prevention of early maturity, separating the children's bed as well as the extent of kissing and caressing of children. Other parenting behaviors that affect the child's sexual behavior comprise affection for the child, meeting the psychological needs, developing the moral virtues and growing the religious beliefs.

Conclusion: In Islam, parents are obliged to provide the natural growth and education, including child's sexual development and education from birth. Therefore, it is necessary to raise the awareness of parents about sexual education and training of children and to develop a positive attitude in them.

Keywords: **Sexual education, Children, Islamic perspective**

[Downloaded from iahj.ir on 2026-09-07]